

ALLERGEMEENSTE
VROUWSPERSONEN

GESCHIEDENIS VAN DE
PUBLIEKE DAMES IN ASSEN

PROLOOG	7	-	8
VROEGSTE TIJDEN TOT 1860	9	-	1 1
BORDEEL 1860-1870	1 2	-	3 1
ANDERE VRIJPLAATSEN 1870-1900	3 2	-	5 3
BORDEELVERBOD 1900-2000	5 4	-	8 1
OPHEFFING BORDEELVERBOD 2000-HEDEN	8 2	-	8 6
EPILOOG	8 7	-	8 8
BRONNEN	8 9	-	9 5
BIJLAGEN	9 6	-	1 3 3

VROEGSTE TIJDEN TOT 1860

Klooster

Prostitutie is van alle tijden. Ook in Assen. Over de prostitutie in het ruim twee eeuwen oude stadje is weinig bekend. In de middeleeuwen heeft Assen weinig oorlogshandelingen binnen haar grenzen gekend. Gebruikelijk was dat in die periode zogenaamde troshoeren meereisden met legers. Deze legers stonden onder bevel van wereldlijke en geestelijke landheren wier macht vooral gebaseerd was op landbezit. Een andere belangrijke machtsfactor in de middeleeuwen was de kerk. In de middeleeuwen werden afvallige vrouwen, waaronder prostituees, opgenomen in kloosters om een rein leven te leiden. In hoeverre dat in het nonnenklooster dat in de 13^e eeuw gebouwd werd aan de Brink in Assen het geval was, is onbekend. Bekend is dat de nonnen zich niet altijd aan de kloosterregels hielden, maar of ze zich prostitueerden is niet bekend. Onder de heerschappij van de landvoogdes Margaretha van Oostenrijk van de Habsburgse Nederlanden in de 16^e eeuw merkten inquisiteurs op dat er in het klooster van Assen onregelmatigheden plaatsvonden. Onder invloed van ketterijen zouden nonnen in Assen het klooster de rug toekeren, het wereldse leven verkiezen en aanstootgevend gedrag vertonen. Dit wordt echter niet concreet gemaakt en er kan er sprake zijn van politiek gemotiveerde kwaadsprekerij.

Hoererij

In Assen was veel armoede. En er was voldoende ruimte voor amoureuze avonturen, zoals in boomgaarden. In de 17^e eeuw wordt verwezen naar prostitutie in Drenthe. Een resolutie van Ridderschap en Eigenerfden uit 1602 vermeldt: “overall in de landtschap gespoeret wordt de schandticke misbruick des ehestandes, als hoererij ehebrekerij bloetschanden ende diergelijke ontuchten, waerdoer landt ende luden de straffe des Heeren overcompt”. De diaconie in Assen hield toezicht op de goede zeden, maar slaagde hier vaak niet in. Vrouwen die in de 18^e eeuw bevielen van een buitenechtelijk kind moesten tijdens een kerkdienst een openbare belijdenis afleggen. Of hier altijd sprake was van prostitutie is niet na te gaan. Ook weet men niet of prostituees de herensociëteit in Assen en het “herenlogement” aan de Vaart bezochten. Dat is wel aannemelijk. Dat gebeurde ook in andere plaatsen, zoals Arnhem. Maar de bronnen spreken hier niet over.

Wetgeving

Onder de Franse bezetting behaagde het Koning Lodewijk Napoleon om in 1809 Assen stadsrechten te geven. Assen is geen koninklijke residentie geworden. Als dat wel was gebeurd, had Assen nu wellicht een raamprostitutiegebied. In de 19^e eeuw vestigden zich steeds meer militairen in Assen, die rondreizende hoeren aantrokken die slechts kort in Assen verbleven. In het Koninkrijk Holland werden onder Franse heerschappij in 1811 maatregelen ingevoerd die bordeelhouders en publieke vrouwen (prostituees) verplichtten zich bij de politie te registeren en prostituees verplichtte zich periodiek te laten keuren. Die maatregelen waren wettelijk verankerd in de Code pénal met daarin ondermeer het artikel 334 tegen het bevorderen van prostitutie van jeugdigen onder de 21 jaar. Deze maatregelen waren bedoeld om militairen te behoeden voor geslachtsziekten. Doorgaans hielden zowel bordeelhouders als prostituees zich aan deze verplichtingen, want ze wisten dat de politie hun het leven zuur kon maken. Animeermeisjes -verkapte hoeren- kregen een premie van de kroegbaas op de verkoop van drank. Ook zelfstandig werkende prostituees, soms door de gemeente op

VROEGSTE TIJDEN TOT 1860

Verordening

De rijksoverheid nam in 1851 in de Gemeentewet artikel 188 op, dat, voor het eerst in een landelijke wetgeving, verwees naar prostitutie: “De politie over de schouwburgen, herbergen, tapperijen en alle voor het publiek openstaande gebouwen en zamenkomsten, openbare vermakelijkheden en openlijke huizen van ontucht, behoort aan den Burgemeester”. De Algemene Politie Verordening (APV) van Assen bevatte o.m. bepaalde voorschriften voor gedrag van burgers op openbare wegen en regels voor logementen. Arme sloebers werden veroordeeld wegens bedelarij, niet wegens hoerarij.

Er zijn geen foto's van prostituees en bordelen uit Assen in de 19^e eeuw. Deze daguerreotype uit circa 1850 zal de sfeer uit die tijd aardig weergeven. B. Bernard. Photodiscovery Masterworks of Photography (New York, 1980)

BORDEELVERBOD 1900-2000

Einde reglementering in Assen

De situatie is verwarrend. Maar uiteindelijk besloot men in 1902 de reglementering van de prostitutie te beëindigen in Assen. Dus vanaf 1902 geen verplichte inschrijven en medische keuringen meer van prostituees. Dit bleek geen antwoord op het prostitutievraagstuk. De armoede bleef. Net buiten Assen lag rond 1900 een buurtschap met plaggenhutten: Lombok. Ironisch: hier staat nu de GGZ Drenthe en het Wilhelmina Ziekenhuis. In Lombok hielden de bewoners zich bezig hielden met stropen, scharen slijpen, kleinschalige landbouw, maar ook prostitutie.

De prostitutie was niet uit te roeien. Voormalige gevangenen, onder wie militairen ontslagen uit de werkinrichting in Veenhuizen die blijkbaar een tijd zonder vrouw hadden gezeten, gingen al snel de hort op. Aldus een auteur “ik ken gevallen , waarin bedragen van f 100 en meer in vier dagen in handen van bordeel- en kroeghouders tussen Assen en Utrecht of ‘s –Hertogenbosch terecht kwamen”. Wanneer iemand w.o. voormalige militairen, de werkinrichting in Veenhuizen verliet kreeg die een “uitgaanskas” die aan hoeren besteed werd (Het Vaderland, 1904). Meisjes - waaronder mogelijk voormalige prostituees- die “geen geschikt tehuis hebben” werden opgevangen in “Rehoboth”, een gereformeerd verenigingsgebouw aan de Kanaalstraat 6. Dit gebouw diende ook als naaischool en Zondagsschool.

Landelijk bordeelverbod

Er kwam ook een landelijk bordeelverbod: in 1911 werd in het Wetboek van Strafrecht het houden van bordelen en souteneurschap tot misdrijf verklaard, omdat ze volgens de regering, leidden tot ondermijning van de goede zeden. Het landelijke bordeelverbod diende formeel om vrouwenhandel tegen te gaan, maar leidde tot meer illegale prostitutie. Pooiers uit Assen belandden in het Huis van Bewaring aan de Brink en vervolgens in de strafinrichting in Veenhuizen. Veel prostitutie verplaatste zich ook naar logementen en cafés, zaken waar ook militairen graag kwamen.

Hendrik Bisschop (1909- onbekend) liet zijn jonge vrouw werken als animeermeisje in het café aan de Hoofdvaartsweg 19 (nu: Oude Hoofdstraatweg). Ze moest de gasten tot drinken aanzetten en onder toeziend oog van haar echtgenoot “niet-ernstige” handtastelijkheden toestaan. De vader, Sikke Bisschop (1885-1968), was toen caféhouder. Er gingen toen veel geruchten rond dat in meerdere cafés met damesbediening in Assen vele ongeoorloofde dingen plaatsvonden. De broer van Hendrik, Hendricus (1919- onbekend) bezocht op 18-jarige leeftijd een “verdacht huis’ in Assen. Hij gaf toe met een van de aanwezige dames daar “vleeschelijke gemeenschap” te hebben gehad. In Café “Bellevue”, het Hotel “Wapen van Drenthe” en Hotel De Jonge tegenover het Paleis van Justitie zullen ongetwijfeld ook wel activiteiten hebben plaatsgevonden die het daglicht niet konden verdragen: bewijs ontbreekt echter. Ondanks het bordeelverbod bleven tegenstanders van prostitutie lezingen houden. Dergelijke lezingen gaven ook aan dat prostitutie een hardnekkig verschijnsel was en men bang was voor zedelijk bederf. In Assen waren er in de jaren 1930 regelmatig lezingen van organisaties, zoals de Nationale Vrouwenraad van Nederland en Nederlandschen Vrouwenbond tot Verhooging van het Zedelijk Bewustzijn, die ageerden tegen prostitutie. Men zag prostituees als zieke, onzelfstandige vrouwen. Prostitutie was echter niet uit te roeien. “Ook het Asser Bosch geeft (...) op dit punt weinig reden tot voldoening, aldus een rapportage uit 1939 over de criminaliteit in Drenthe. Het woord prostitutie werd in Assen zelden genoemd. Er rustte een taboe op. Hoer kende me wel als scheldwoord. In tegenstelling tot nu was schelden toen strafbaar en werd ook beboet. Assen was inmiddels flink gegroeid. In 1940 bedroeg het aantal inwoners van Assen 22.000.

BORDEELVERBOD 1900-2000

Het laatste gedeelte van de Rolderstraat te Assen met rechts op de hoek sekshuis La Gare op nummer 136 en de witte zijde van Acmesa. Links het tunnelviaduct met geheel links de voorzijde van de vroegere marechausseekazerne (tot 1969 Rolderstraat 123). 1991. Drents Archief